

LUDVÍK ŠTĚPÁN

MIROSLAV MIKULÁŠEK PĚTASEDMDESÁTNIKEM

Jubilea jsou od toho, aby se připomínala, jubilant je však nemá brát vážně a jít si svou cestou. Tato sentence plně platí pro emeritního profesora Filozofické fakulty Masarykovy univerzity v Brně **prof. PhDr. Miroslava Mikuláška, DrSc.**, který si v tomto roce připomíná svou pětasedmdesátku. Zdá se, že své jubileum skutečně nebere vážně – i když je už řadu let emeritním profesorem, v Brně a na Ostravské univerzitě v Ostravě stále přednáší.

Jubilant se narodil 14. března 1930 v Rosicích u Brna, na brněnské univerzitě v letech 1949–53 vystudoval ruštinu a češtinu a po absolvování tam také zůstal jako odborný asistent na rusistice. V roce 1956 odešel do tehdejšího Leningradu, kde na tamější univerzitě v roce 1960 ukončil vědeckou aspiranturu (a získal titul CSc.). V témže roce se vrátil do Brna, města, které se až do roku 1995 stalo jeho pedagogickým a vědeckým působištěm. V roce 1964 obhájil habilitační práci o evoluci ruské komediografie dvacátých a třicátých let 20. století a byl jmenován docentem ruské literatury. Když potom v roce 1980 na základě rusky psané práce *Pobědnýj smech* získal doktorskou disertaci (titul DrSc.), byl jmenován profesorem. Kromě toho M. Mikulášek působil jako hostující docent na univerzitě v Greifswaldu (1965–66), externě přednášel na Katedře dějin a teorie divadla Filozofické fakulty Univerzity Karlovy v Praze (1966–67, 1970–72 a 1977–79), na přelomu let 1989/90 byl na tříměsíční vědecké stáži (studoval tam filozofii gnosticizmu a genologické souvislosti tzv. iniciačního románu) na univerzitě v Regensburgu a v roce 1992 na měsíční stáži na vídeňské univerzitě.

Profesor Mikulášek se podílel na rozvoji brněnské rusistiky jako vědec i pedagog. V letech 1989–95 byl vedoucím Ústavu východoslovanských literatur a poté Ústavu slovanských literatur a literární komparistiky, dlouhá léta působil jako předseda a dodnes působí jako člen oborových rad a komisí, podílel se na školení doktorandů a stál za odborným růstem řady pedagogů a mj. inicioval vydávání periodika *Litteraria humanitas*. V letech 1995–99 také pracoval jako profesor na Slezské univerzitě v Opavě, kde na Ústavu bohemistiky a knihovnictví přednášel teorii literatury, světovou literární vědu a světovou literaturu (tam rovněž založil tradici česko-polských literárněvědných konferencí) a na Katedře rusistiky Ostravské univerzity (přednášky z teorie literatury a z ruské literatury 20. století).

Vědecká práce jubilanta je široká a bohatá. Dodnes vydal pět monografií, přes dvě stovky vědeckých studií, napsal množství odborných textů a recenzí, podílel se na řadě vědeckých projektů (mj. koncipoval projekt „Východ – Západ“ – tradice a současnost. Literární směry a žánry ve slovanských a západních literaturách jako reflexe stavu světa), inicioval spolupráci brněnského slavistického pracoviště se zahraničními univerzitami (hlavně v Regensburgu a Magdeburgu ve SRN a v anglickém Bristolu), aktivně se účastnil mnoha mezinárodních konferencí a kongresů (mj. i slavistických sjezdů v Praze 1968 a v Krakově 1998), výsledky svého bádání představoval na univerzitách ve Vídni, Tübingenu, Saarbrückenu a v Berlíně, ale také v americkém Bostonu, kde spolupracoval rovněž s týmem vědců z cambridžské univerzity.

Profesor M. Mikulášek se ve své práci soustředil zejména na otázky z dějin ruské literatury v kontextu literatury světové, na komparativní genologii (např. obecně na román, na román-mýtus, na satirickou komedii) a na literárněvědnou metodologii a ve slavistickém a širším evropském kontextu se pak zabýval esteticko-teoretickými problémy české a ruské literatury a kultury. Od osmdesátých let 20. století pak svůj zájem rozšířil na výzkum sémantických, esteticko-filozofických a antropologických vrstev literárního díla a na bádání o literárněvědné metodologii a o komparativně pojatých genologicko-hermeneutických reflexí uměleckého vývoje.

Prof. Mikulášek poskytl studentům i dalším zájemcům zajímavé studijní texty, např. *Literatura mravní odpovědnosti a sebeobnovy* (Praha 1987) nebo *Žánrová polyfonie a myšlenkový svět soudobé sovětské dramatické tvorby* (Praha 1990), podílel se na publikacích *Současná sovětská literatura* (Praha 1984), *Slovník slovanských spisovatelů* (Praha 1984), *Soudobý svět, ruská literatura a úkoly literární vědy* (Moskva 1990), *Panoráma ruské literatury* (Boskovice 1995) či *Slovník ruských ukrajinských a běloruských spisovatelů* (Praha 2001).

Těžiště knižní tvorby jubilanta však tkívá v jeho pěti monografiích, které se snaží postihnout stav bádání o literatuře a jejím vývoji ve 20. století a chtějí alespoň nahlédnout do vývoje v předešlých desetiletích. Problematikou satirické komedie aristofanovského typu se zabývá publikace *Puti razvitiija sovětskoj komedii 1925–1934* (Praha 1962), na dramatické práce Vladimíra Majakovského z hlediska žánrově srovnávací analýzy se zaměřil v knize *Pobednyj smech* (Brno 1975). Šíře je koncipovaná práce *Revoluce a sovětská literatura* (Praha 1979), k osobnosti Majakovského se vrátil v monografii *Vladimír Majakovskij* (Praha 1982). A po dílčích studiích (viz např. toto periodikum X 1/1998, X 5/2002 či X 6/2003, nebo číslo LX/2001 periodika *Litteraria humanitas*, věnované jeho osobnosti u příležitosti 70. narozenin) přišel nakonec s metodologicky a genologicky koncipovanou monografickou prací *Hledání „duše“ díla v umění interpretace (genologicko-hermeneutická anamnéza „vnitřní formy“ artefaku a mytopoidních forem narace* (Ostrava 2004).

Právě tímto dílem profesor Miroslav Mikulášek završil svou dosavadní vědeckou práci. Svůj obzor z bádání komparativně genologického a z analýz žánrových forem a tvarových modifikací literárního díla rozšířil na pohledy, které překračují striktně vymezené disciplíny a snaží se umělecké dílo chápat a analyzovat v širokém a hlubším ponoru. Přičemž si uvědomuje, že vědec nesmí k umění přistupovat jako k mrtvé materii (knize, obrazu, skladbě atp.), nýbrž vnímat je jako živý výsledek synkrece permanentní vnější i vnitřní účasti tvůrce, tedy jako organismus s „duší“, která je s to nejen čtenáře oslovit, ale zejména jej vyprovokovat k touze vnitřní proměny.

VÝBĚROVÁ BIBLIOGRAFIE

(tento soupis navazuje na výběrovou bibliografii zveřejněnou
v této ročence X 3/2000 a zahrnuje bibliografické položky
autora z let 2000–2004)

KNIŽNÍ PUBLIKACE

2004

Hledání „duše“ díla v umění interpretace. Genologicko-hermeneutická anamnéza „vnitřní formy“ artefaktu a mytopoidních forem narace. Ostravská univerzita, nakladatelství Tilia, Ostrava 2004, 335 s. ISBN 80–7048–669–1.

STUDIE

2000

Cikloobrazující sila ejdosa XVII části romana B. Pasternaka „Doktor Živago“ – „Stichotvorenij Jurija Živago“. In: Zyklusdichtung in den slavischen Literaturen. Beiträge zur Internationalen Konferenz, Magdeburg, 18.-20. März 1997. (Hrsg. Reinhardt Ibler). Peter Lang. Europäischer Verlag der Wissenschaften, Frankfurt am Main 2000, 381–388. ISBN 3–631–35200–X.

Umění interpretace na přelomu tisíciletí. K metodologii genologicko-hermeneutické reflexe literárního jevu. Sborník z mezinárodní vědecké konference (18.-19. 11. 1998). In: Literární věda na prahu 21. století. Slezská univerzita v Opavě, Opava 2000, 3–41. ISBN 80–7248–090–1.

Cesta k „duši“ díla. „Verbum interius“ a fenomén „vnitřní formy“ v umění interpretace slovesného artefaktu. In: Litteraria humanitas VII. A. S. Puškin v evropských kulturních souvislostech. MÚ, Brno 2000, s. 15–24. ISBN 80–210–2300–7.

K vývoji rané hermeneutiky. In: Litteraria humanitas VIII. Komparatistika. Genologie. Translatologie. Krystyna Kardyni-Pelikánová. MÚ, Brno 2000, 167–180. ISBN 80–210–2440–2.

„Heroikomika“ neopikareskního románu v mytické hře „znesvěcení“ a „destrukce“ (J. Hašek – I. Erenburg – I. Ilf a J. Petrov). In: Literární věda. Litterarum studia. Literární věda osudem i volbou. (K 70. narozeninám Jiřího Svobody). Acta facultatis Philosophicae Universitatis Ostraviensis, číslo 4, č. 193/2000, 61–68. ISBN 80–7042–577–6.

2001

Cesta k „duši“ díla. Fenomén „vnitřní formy“ v genologicko-hermeneutické anamnéze slovesného artefaktu. In: Litteraria humanitas IX. Cesta k duši díla. Miroslav Mikulášek. MÚ Brno 2001, 199–246. ISBN 80–210–2531–X.

Medailóny ruských spisovatelů (spoluautorství). In: Slovník ruských, ukrajinských a běloruských spisovatelů. LIBRI, Praha 2001. ISBN 80–7277–068–3.

2002

Filologická hermeneutika, její vývoj, koncepce a místo v spektru soudobých interpretačních systémů (2. část). In: SPFF BU. Studia minora. Slavica litteraria. Řada literárněvědné slavistiky (X), MÚ, Brno 2002, X 5, 5–8. ISBN 80–210–2811–4.

Pozapomenuté osobnosti literárněvědné slavistiky – prof. PhDr. Josef Jirásek (1884–1972). In: Universitas (revue MÚ v Brně) 2/2002, 20–21. ISSN 1211–3384.

„Hermetický román“ a jeho mytický genus v literaturách Východu a Západu („Doktor Živago“ B. Pasternaka a próza R. M. Rilka a H. Hesseho). In: Slavica comparativa. Sborník k životnímu jubileu prof. PhDr. Miroslava Kvapila, DrSc. Euroslavica, Praha 2002, 55–66. ISBN 80–85494–61–2.

Fenomén „vnitřní formy“ a „dialogu kultur“ v umění hermeneutické interpretace. In: SPFF BU. Řada literárněvědná, bohemistická V 4. *Bohemica litteraria*. Dušanu Jeřábkovi k osmdesátinám. MU, Brno 2002, 167–181. ISBN 80–210–2965–X.

2003

„Verbum interius“ i fenomen „vnutrennej formy“ v iskusstve germenevtičeskoj interpretacii. In: Rusisty Ostravskogo universiteta X kongressu MAPRIAL. FF Ostravskogo universiteta, Ostrava 2003, 22–30. ISBN 80–7042–624–1.

Genologicko-hermeneutická reflexe, metodologický nosník umění interpretace novodobé literární vědy. In: Česká slavistika 2003. České přednášky pro XIII. mezinárodní kongres slavistů, Ljubljana 15.–21. 8. 2003. Academia, Praha 2003, 221–233. ISBN 80–200–1093–9.

Fenomén „dialogu kultur“ a „afinity s tradicí“ v umění hermeneutické interpretace. In: Dialog kultur II. Sb. příspěvků z vědecké konference s mezinárodní účastí pořádané ve spolupráci se Společností Franka Wollmana při FF MU v Brně. Hradec Králové 12. 11. 2002. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, Ústí nad Orlicí 2003, 153–164.

Genologičeski-germenevtičeskaja refleksija, metodologičeskaja osnova iskusstva sovremennogo literaturovedenija. In: SPFF BU, *Slavica litteraria X 6*, *Studia minora*. MU, Brno 2003, 5–16. ISBN 80–210–3086–0.

2004

Návrat k zdrojům. Fenomén „vnitřní formy“ v genologicko-hermeneutické reflexi. In: Střbrný věk ruské literatury. Sborník k 80. narozeninám Jiřiho Honzíka. Národní knihovna ČR – Slovanská knihovna, Praha 2004, 104–127. ISBN: 80–7050–433–1.

„Sen“ o cestě do „věčnosti“. „Gnostický mýtus“ a fenomén „iniciace“ v „románu-mýtu“ (*Mistr a Markétka* M. Bulgakova). In: *Studia slavica VIII*. *Slovanské studie VIII*. Uniwersytet Opolski – Ostravská univerzita. Opole 2004, 115–133. ISSN1214–3111.

Hledání „duše“ díla v umění interpretace. Genologicko-hermeneutická anamnéza „vnitřní formy“ artefaktu a mytopoidních forem narace. Ostravská univerzita, nakl. Tilia, Ostrava 2004, str. 335. ISBN 80–7048–669–1.

RECENZE

2000

Cesta labyrintem. Rec. knihy Lukavská, E.: Ernesto Sábato: Cesta labyrintem (Dynamika a konstanty literárního díla). MU, Brno 2000. In: čas. *Svět literatury* 21–22, UK, Praha 2001, 271–275. ISSN 0862–8440.